

SANGLEGE MÅLØV 2007

Bib:Sanglege



Der kom en mand fra Det røde Hav

Et sanglege-projekt ved Måløv Bibliotek



En evaluering

Af Anna Riis, Cand.scient.soc



Ballerup Bibliotekerne
Projektet er støttet af Biblioteksstyrelsen

www.sanglege.blogspot.com

Indholdsfortegnelse

Indledning	4
Måløv Bibliotek som kulturmødested	5
Baggrund og vision	6
Målgruppe og samarbejdspartnere	7
Forløb og formidling	8
Evalueringsmetode	9
Arrangørernes interesse i og oplevelser med sanglegeprojektet	10
De frivilliges interesse i og oplevelser med sanglegeprojektet	11
Børnenes interesse i og oplevelser med sanglegeprojektet	13
Forældrenes interesse i og oplevelser med sanglegeprojektet	14
Arrangørernes perspektiver for sanglegeprojektet	15
De frivilliges perspektiver for sanglegeprojektet	16
Biblioteket og kulturens betydning for Måløv	17
Konklusion	19
Bilag	21

Indledning

Under høj sol summede Måløv den 9. juni 2007 allerede fra morgenstunden af liv på den årlige Torvedag. Ved Måløv Hallen samlede arrangørerne af sanglegeprojektet, *Der kom en mand fra Det røde Hav* med projektets frivillige, børn, deres forældre og andre interesserede, herunder lokale medier. Pyntet med flag, grønne grene og i sponsorerede ens blå T-shirts, stillede de op i grupper efter institution og klassetrin og begav sig i optog ledt af 'Baldur – Ballerup Brass Band' mod byens centrale torv.

Her holdt borgmester i Ballerup Kommune, Ove E. Dalsgaard, en tale med ros til byen og i særdeleshed til Måløv Bibliotek manifesteret med ordene: "I *kan* noget særligt herude".

Folkemindeforsker, Lene Halskov, skød herefter gang i kulminationen på flere måneders intens indøvning af gamle danske sanglege. I fem grupper dansede og sang godt 130 af sanglegeprojektets involverede de tre sanglege: 'Gutten går i skoven', 'Og ræven rask over isen' samt 'Når vi sejler op og ned'. Store børn i 13-14 års alderen hjalp sammen med et hold ældre borgere de yngre børn i 4-9 års alderen, og sammen viste de hvad de havde lært i processen med at puste nyt liv i en legekultur, hvor fællesskab, sang og krop er i centrum. Til slut gennemførtes to ekstra sanglege, 'Den rige fugl kommer susende' og 'Først kommer sommeren' med deltagelse fra tilskuerne.

Ideen til dette sanglegeprojekt opstod, da børnebibliotekar Hanne Ryberg i forbindelse med et andet biblioteksgenereret kulturprojekt hørte de involverede give udtryk for, at de gerne ville gøre noget for at gamle sanglege ikke skulle forsvinde fra vores fælles kultur.

Sanglege er en samværsform, som tidligere har været en del af børns kultur, men nu er ved at gå i glemmebogen. Tidligere var det noget, der blev overleveret fra barn til barn, især i skolesammenhæng og ved større fester. Nu er det næsten udelukkende bedsteforældregenerationen, som kender de gamle sanglege.

Sanglegeprojektet blev iværksat af Ballerup Bibliotekernes afdeling i Måløv. Til projektet søgte og modtog biblioteket økonomisk støtte med 98.400 kr. fra Biblioteksstyrelsen under indsatsområdet 'Bibliotekets rolle som kultursted'.

Denne rapport er en evaluering af projektet til Biblioteksstyrelsen. Formålet er:

- At beskrive sanglegeprojektets indhold og forløb, herunder perspektiver for en videreudvikling samt at vurdere, om resultatet har levet op til de oprindelige målsætninger.
- At belyse betydningen af Måløv Biblioteks kulturarrangementer for Måløv by, herunder perspektiver for samarbejdet med de frivillige fremover.

Måløv Bibliotek som kulturmødested

Måløv er 'en by på landet' i Ballerup Kommune. Måløv Bibliotek har eksisteret siden 1921 og flyttede i 1974 ind på den nuværende adresse i et tidligere mejeri. Biblioteket er et centralt mødested for byens børn og voksne og indgår som kulturinstitution i en række arrangementer og processer både i huset og uden for huset.

I forbindelse med sanglegeprojektet er det væsentligt at nævne den mangeårige tradition, biblioteket har for at inddrage frivillige i kulturelle aktiviteter. Flere af sanglegeprojektets frivillige har således et nært kendskab til biblioteket fra tidligere fælles oplevelser. Nedenstående er et overblik over de væsentligste tiltag ved Måløv bibliotek, som har involveret frivillige:

- 1993 Måløvs 800 års jubilæum.
- 1993 Oprettelse af et Brugerråd på biblioteket. Rådet fungerer fortsat.
- 1995 Lokal undersøgelse af børnefamiliernes trivsel i Måløv/Østerhøj.
- 1999 Middelalderdag. Kulturformidlingsprojekt, der krævede et års forberedelse med mange frivillige.
- 2000 Dansedag. Bibliotekets første deltagelse i Handel og Håndværks Torvedag. Har deltaget hvert år siden.
- 2000 Halloween, som siden har været en årlig tilbagevendende begivenhed og et rent tilløbsstykke.
- 2002 Landsdækkende kampagne: Den gode historie på tværs. Lokale rollespillere deltog i historien.
- 2005 200 års dagen for H.C. Andersens fødsel. Arrangement med museumsinspektør Bi Skårup om mad på H.C. Andersens tid. Frivillige lavede mad efter tilsendte opskrifter.
- 2005 Oprettelse af fortællerkorps, som lige siden har fortalt og læst historier for børn i institutionerne.
- 2006 Renæssanceår. Arrangement med museumsinspektør Bi Skårup om mad fra renæssancen. Frivillige lavede mad efter tilsendte opskrifter.

Baggrund og vision

Måløv Biblioteks grundlæggende ide med sanglegeprojektet kan opsummeres som et ønske om at skabe nogle rammer for at puste liv i en gammel kulturel aktivitet ved at lade bedsteforældregenerationen videregive en arv i form af sanglege til børnehavebørn og skolebørn. Aktiviteten skulle bidrage til, at byens borgere kunne samles i et fællesskab med biblioteket som et naturligt centrum. Projektet skulle med andre ord styrke følelsen af at høre til i Måløv og dermed styrke fællesskabet, identiteten og sammenhængskraften i byen. Med projektet ønskede biblioteket samtidig at cementere og udbygge sin rolle som idéskaber, igangsætter og tovholder for større kulturelle initiativer i lokalområdet.

Konkret ville biblioteket rekruttere frivillige fra bedsteforældregenerationen til at gå ud i skolerne og institutionerne for at stå for formidlingen af gamle, næsten glemte sanglege. Samtidig ville biblioteket arbejde på at skabe et forpligtende partnerskab mellem det frivillige niveau, institutionerne, skolerne, dele af erhvervslivet og biblioteket, der kunne udmønte sig i et fremtidigt, formaliseret ressourcenetværk. For at fastholde størstedelen af frivilligruppen også efter projektets afslutning ville biblioteket tilbyde uddannelse og møder, hvor de implicerede fik lejlighed til at udveksle og udvikle ideer og erfaringer.

Ved siden af fællesskabet omkring genoplivningen og overleveringen af sanglegene nærrede biblioteket en forhåbning om, at projektet ville brede sig til boligområderne, at de involverede børns sproglige udvikling ville styrkes, og dertil at projektet ville bidrage til integrationen gennem udveksling af sanglege med borgere af anden etnisk baggrund end dansk.

På sigt var tanken desuden, at sanglegene skulle indgå som en del af Ballerup Børnefestival, som næste gang afholdes maj 2008, og desuden, i en eller anden form, blive en årlig tilbagevendende begivenhed i Måløv.

Målgruppe og samarbejdspartnere

Den primære målgruppe i projektet var børn, frivillige fra bedsteforældregenerationen og ansatte i institutioner og skoler.

Med hensyn til børnene, institutionerne og skolerne var succeskriteriet, at otte børnehaver, to børnehaveklasser og to førsteklasse blev tilknyttet projektet. Hen ad vejen kom projektet dog til at involvere langt flere børn end oprindeligt forventet, idet der deltog otte børnehaver, to børnehaveklasser, to 1. klasser, en 2. klasse, to 3. klasser og en 7. klasse.

Baggrunden for beslutningen om at tilknytte en 7. klasse var, at eleverne som en slags kulturbærere af sanglegene ved en forpligtende aftale skulle sørge for i fremtiden at holde sanglegene ved lige gennem leg med de små i frikvartererne. Den pågældende 7. klasse deltager i forvejen i det EU-støttede projekt 'Shape up', og klassen har derfor fokus på egen og andre børns sundhedstilstand. Børnebibliotekaren besøgte klassen for at fortælle om sanglegeprojektet og om muligheden for også at sende nogle af dem på kursus gennem 'Legepatroljen'. For at beslutningen om deltagelse i sanglegeprojektet skulle være elevernes egen, blev de sendt ud i grupper for at diskutere. I første omgang sagde et par af drengene nej, men ved udsigten til at komme på kursus i Legepatroljeregimentet endte det med, at hele klassen gik ind i projektet.

Med et succeskriterium om at minimum otte frivillige fra bedsteforældregenerationen skulle tilknyttes projektet, overgik antallet af 25 kvinder og 1 mand også langt forventningen.

Ved siden af børnene, de frivillige fra bedsteforældregenerationen og de ansatte i institutioner og skoler var der desuden et ønske om kontakt til og involvering af Handel og Håndværk i Måløv, Måløv Hallen, beboerrådgivere og kontaktpersoner i boligområderne, Ballerup Multikulturel Forening og Brugerrådet på Måløv Bibliotek.

Projektorganisationen har bestået af:

Projektleder og kontaktperson:	Hanne Ryberg, Børnebibliotekar
Konsulent, inspirator og underviser:	Lene Halskov, Folkemindeforsker
Projekt- og økonomiansvarlig:	Annette W. Godt, Børnekulturkonsulent ved Ballerup Bibliotekerne
Projektstyringsgruppe:	Annette W. Godt, Børnekulturkonsulent ved Ballerup Bibliotekerne Elsebet Kirketerp, Afdelingsleder ved Måløv Bibliotek Lis Annette Tovgaard, Måløv Handel og Håndværk Claus Klein, Leder af Måløv Hallen Helle Kastrup, Institutionsleder
Proceskonsulent og evaluator:	Anna Ole Riis, Cand.scient.soc

Forløb og formidling

For de frivillige og børnene har sanglegeprojektet foreløbig strakt sig fra januar 2007 og et halvt år frem til Torvedagen den 9. juni.

Ideen til sanglegeprojektet opstod imidlertid allerede i foråret 2006 og tog i første omgang form af samtaler blandt bibliotekets personale og med andre sparringspartnere og senere medarrangører. I sensommeren tog børnebibliotekar Hanne Ryberg ud til institutionerne for at fortælle om ideen, og i løbet af vinteren blev der holdt informations- og planlægningsmøde for repræsentanter for institutionerne og skolerne. Gennem hele projektperioden blev der desuden løbende sendt informationsmaterialer til brug for både pædagoger, lærere, børn og deres forældre.

I januar 2007 begyndte biblioteket at annoncere efter ældre borgere til at blive frivillige hjælpere på projektet. Det skete via presseomtale, på plakater ophængt i lokalområdet, i arrangementfoldere og på sedler til uddeling, i mails til det store frivillige Halloween-netværk, gennem Brugerrådet, Læsekredsen, Fortællergruppen, bestyrelsen i Måløv Musikforening og bestyrelsen i Ballerups Multikulturel Forening, på Ballerup Museums hjemmeside, samt i snak med lånere på biblioteket og andre 'ude i byen'.

I januar/februar 2007 blev der afholdt to åbne søndagsarrangementer på biblioteket, hvor emnet var gamle sanglege. Hensigten var at hverve frivillige blandt de fremmødte. Der blev yderligere afholdt et lørdagsarrangement for børn og forældre for at gøre forældrene opmærksomme på projektet. Med fokus på udveksling og læring underviste folkemindeforsker Lene Halskov derefter de involverede frivillige, ansatte og børn ved 13 sessioner i Måløv Hallen. Alle børn blev undervist tre gange, hvor den sidste gang var en slags generalprøve for Torvedagen, med alle de deltagende til stede. Desuden har de frivillige i grupper af 3-4 besøgt børnehaverne 2-3 gange, hvor de sammen med pædagogerne har sat gang i sanglegene med børnene.

Opmærksomheden på projektet blev undervejs også skabt ved omtale af projektet i relevante medier som Ballerup Lokalnyt, Ballerupbladet, Kig og Lyt samt SBS TV. Dertil kom oprettelsen af en weblog med henvisning fra Ballerup Bibliotekernes hjemmeside. På denne kunne forældre og andre interesserede følge projektet i tekst og billeder, og der blev opfordret til at skrive om egne oplevelser med og erindringer om sanglege. Undervejs er der desuden blevet indspillet en DVD, hvor folkemindeforsker Lene Halskov og de deltagende børn og frivillige i projektet synger og danser sanglege.

Evalueringsmetode

Evaluator har deltaget i:

- En undervisningslektion med de frivillige
- To undervisningslektioner med de frivillige og børnene. På den ene af disse lektioner præsenterede alle de frivillige sig selv.
- Opvisning på Torvedagen
- Løbende samtaler med arrangørerne, særligt med børnebibliotekar Hanne Ryberg. Herunder deltagelse i møde vedrørende produktionen af Sanglege-DVD'en.

Desuden blev 15 personer interviewet (en til to ad gangen) i samtaler løst struktureret over en spørgeguide (bilag 1). Følgende personer blev interviewet:

Arrangører:

- Annette Tejnø, ansat på Måløv bibliotek
- Lene Halskov, Folkemindeforsker
- Lis Annette Tovgaard, Måløv Handel og Håndværk
- Annette W. Godt, Børnekulturkoordinator

Frivillige hjælpere:

- Tre frivillige

- To skolelærere i 1. klasse
- En skolelærer i 7. klasse
- En pædagog i børnehaven

Børn:

- En dreng og en pige i 3. klasse
- En dreng og en pige i 7. klasse

Arrangørernes interesse i og oplevelser med sanglegeprojektet

Som kulturkoordinator for Ballerup Bibliotekerne har Annette W. Godt et overordnet ansvar for sanglegeprojektet uden at være personligt involveret. Det, som fangede hendes interesse for projektet, opsummerer hun med fire forhold. For det første bibliotekernes kulturelle ansvar for at få fortid og fremtid til at hænge sammen. For det andet Ballerups sundhedspolitik med fokus på at blive Danmarks sundeste kommune i 2010. For det tredje ideen med at arbejde mere målrettet med frivillige. Biblioteksvæsenet har været inde i en omstrukturingsproces, og de servicemindede udadvendte aktiviteter er ikke længere en selvfølge, hvorfor frivillige som ambassadører for biblioteket ifølge hende er en mulighed, som er spændende at udvikle. Endelig spillede det en rolle, at Måløv Bibliotek virkelig brændte for forslaget. Det kan dog godt bekymre hende om voksenbibliotekarerne forsvinder for meget i børnebiblioteksarbejde. Til at begynde med var hun ligeledes bekymret for, om projektet rent faktisk ville få deltagere, og om de "ville ende med at bruge en masse ressourcer uden at kunne vise et egentligt resultat". Den bekymring viste sig dog overflødig.

Annette Tejnø fortæller, at bibliotekspersonalet er "meget indstillet på at deltage, når der kommer de her gode ideer. Det er noget vi bare synes, at vi skal gå efter. Vi er meget interesserede i at prøve nogle grænser af og lade det få en chance. Vi er ikke typer, som siger, det ikke kan lade sig gøre. Alt kan lade sig gøre hvis man vil det, og hvis alle går ind for det". Hun fortæller at arbejdsgangene på biblioteket er kendetegnet ved, at der hele tiden er en balance mellem projekter og hverdagsarbejde, og at alle får lov at deltage i den udstrækning de vil, at de bliver hørt og er med i afgørelserne. "Det er et skørt hus [...] og det går stærkt på den sjove måde".

Lis Annette Tovgaard fra Handel og Håndværk syntes med det samme om sanglegeideen og deltog fra starten i planlægningen og gennemførelsen af projektet: "Jeg elsker traditioner – sådan noget med at sørge for at ting ikke forsvinder. Hvis man kan gøre noget, så synes jeg det er vigtigt [...] og det er gået *langt* over forventet".

Da folkemindeforsker Lene Halskov blev kontaktet af biblioteket, sagde også hun øjeblikkeligt ja til at deltage som konsulent, inspirator og underviser på sanglegeprojektet. Hun kendte til arrangørerne fra tidligere samarbejde i forbindelse med Middelalderåret 1999: "Så jeg ved at dette bibliotek gør noget usædvanligt [...] Det, som tiltalte mig rigtig meget, var at skulle lave det med nogen, som ved hvad det kræver med hensyn til logistik. Det rigtig spændende er, at biblioteket som noget af det første gik ud og talte med hver enkelt institution [...] Så tænkte jeg: Fint! Det her tager de alvorligt".

Ifølge Lene Halskov er sanglege ikke interessante, fordi de er en gammel tradition, men fordi de indeholder nogle særlige værdier. Hun mener, at de fleste mennesker "egentlig godt kan lide at synge, bevæge sig, lege, danse og have det lidt sjovt sammen". Desuden behøver man ikke hjælpemidler, man kan bare gå i gang, så "sanglegene har en vældig stor social samværskvalitet [...] Når børnene reagerer positivt, er det på grund af de helt basale egenskaber".

Med hensyn til sin egen rolle i projektet understreger Lene Halskov, at undervisningen skal være et fristed for børnene, de skal have en fornemmelse af, at det er sjovt først og fremmest – "Nu skal vi lege!". Og så er det vigtigt, at hun som underviser har et engageret forhold til sanglege, og at de andre voksne indgår ligeså aktivt, da det er "ufatteligt afgørende hvordan de voksne forholder sig, da deres holdning smitter af på børnene".

Forløbet beskriver hun som en fantastisk rørende oplevelse, hun har lært meget af: "Det har været den ene store, dybe oplevelse efter hinanden – det er gået som man kunne have drømt om".

De frivilliges interesse i og oplevelser med sanglegeprojektet

Bedsteforældregenerationen

"Jeg tænkte, det kan kun blive sjovt", siger en frivillig, og en anden supplerer: "Det var lige mig". De fortæller, at de er ærgerlige over mediernes ensidige musikkultur og var nysgerrige efter at se, om det var noget, som kunne fange nutidens børn: "Jeg synes det har været utrolig dejligt at se så begejstrede de har været".

En del af de frivillige hørte om projektet enten i forbindelse med allerede eksisterende frivillignetværk eller gennem snak på biblioteket. At det faktisk var vanskeligt at få fastlagt de forskellige aftaler med dem vidner om aktive tilværelser som efterlønnere og pensionister. Selv om de undervejs har haft det sjovt sammen, fortæller de da også, at formålet med deltagelsen bestemt ikke var at møde nye mennesker. Det har blot været en sidegevinst. En af de frivillige fortæller grinende: "Jeg oplevede at møde en af de andre frivillige, som jeg ikke kendte af navn – men da vi så hinanden begyndte vi at synge højt og tydeligt. Det er jo en ny kommunikationsform".

Mange af de frivillige kender hinanden fra tidligere, enten godt eller bare af navn og udseende. Men enkelte har ikke en hverdag i Måløv. En frivillig med bopæl i Ballerup fortæller: "Jeg læste om projektet i lokalavisen og tænkte, det lyder rigtig godt". Den pågældende havde længe godt kunne tænke sig noget frivilligt arbejde, som ikke forpligtede i samme grad som fx det at være besøgsven, og som ikke tog for meget tid i forhold til hendes lokalpolitiske engagement i Det Konservative Folkeparti. Hun oplever det som en god mulighed for at komme ud at se, hvad der foregår i bydelene og synes, at det har været fantastisk rart at møde folk – "også fordi mit parti er i opposition i vores kommune. Det er rart at kunne vise, at man er helt nede på jorden, en ganske almindelig mormor eller farmor."

De indledende arrangementer på biblioteket beskrives som utroligt hyggelige. Og det efterfølgende forløb beskrives i udsagn som, "det er bedre end jeg havde troet", "jeg bliver glad af det", "det er berigende", "det er meget givende", "det giver glæde", "det der vil jeg bare ud til", "det giver et 'kick' – en boblende fornemmelse" osv.

De frivillige kendte en del af sangene på forhånd, men ikke dem alle. Og de sange de kendte, kendte de i forskellige versioner fra person til person, hvilket har givet anledning til megen debat, latter og i nogle tilfælde kollektive protester mod underviserens version. De fortæller om barndoms minder, der dukker op som følge af sanglegene: "det er ren nostalgi", og at det har givet anledning til samtaler med barndomsveninder.

Pædagogen og lærerne

"Sang og musik interesserer mig – jeg syntes det lød spændende", forklarer pædagogen som baggrund for sin interesse i sanglegeprojektet. Hun fortæller, hvordan hun, der selv tilhører bedsteforældregenerationen, undervejs i tankerne kom tilbage til sin egen børnehave, hvilket netop havde været en af hendes forventninger til deltagelsen – at genopleve barndommens oplevelser med sanglegene. Derudover havde hun et ønske om at kunne bruge det i den institution hun arbejder i, hvilket da også er indfriet: "Børnene synger det ude på legepladsen [...] og vi brugte det til bedsteforældredagen i maj måned, hvor børnene var stolte af at kunne lære noget videre". Hun fortæller også om, hvordan nogle af de stille, reserverede børn er blevet mere og mere udadvendte og deltagende: "De opdager, at det ikke er farligt". Endelig fremhæver hun kontakten institutionerne imellem: "Vi lærer hinanden at kende på tværs. Det er rart at have noget at være fælles om, det betyder også meget for børnene".

"Jeg synes det er en kanon idé [...] Jeg sagde med det samme: Vi er med!". Entusiasmen begrundes læreren i 7. klasse for det første i "smadder gode erfaringer med samarbejde" med både biblioteket og med Handel og Håndværk, for det andet "fordi det giver en ekstra positiv dimension til skolearbejdet". Udbyttet for hendes elever beskriver hun som "oplevelsen af en gammel dansk kulturskat, der indeholder bevægelse, sang og glæde". Samtidig mærker eleverne, at der er brug for dem som hjælpere for de små i projektet: "Jeg forventer at opleve mine elever som en slags

forandringsagenter i skolen, i og med at de har forpligtet sig til at gå ind og overtage nogle frikvartersaktiviteter sammen med de små børn". Endelig nævner hun et helt andet aspekt ved at nogle børn med anden etnisk baggrund end dansk har fået forklaret teksterne.

"1. klasserne er engagerede, og de mosler på [...] De synes at det er *vildt* sjovt". Lærerne i 1. klasse understreger, at legen er det væsentlige, men også for dem er sanglegeprojektet blevet inddraget eller overvejet i forhold til skolearbejdet på anden vis: "Vi har snakket om ordenes betydning og har brugt det fagligt på den måde", og "hvis jeg fx ikke havde noget at lave i billedkunst lige nu, så kunne være sjovt at illustrere nogle sanglege."

Børnenes interesse i og oplevelser med sanglegeprojektet

De interviewede børn fra 3. klasse fortæller, at der både er gode og dårlige ting ved sanglegeprojektet. "Nogle gange er det sjovt og nogle gange er det kedeligt". De har indtryk af, at "7. klasserne ikke altid synes det er så spændende", selvom de er gode til at hjælpe. Til gengæld mener de, at børnehaveklasserne og børnehaverne synes det er skægt. De synes ikke at det er svært at lære, men der er selvfølgelig nogen som er bedre end andre. "Vi lærer noget nyt [...] noget vi sikkert kan bruge" og "det er sjovt, vi lærer nogle andre at kende, også dem fra biblioteket". Det har overrasket dem, at der var så mange sanglege som de ikke kendte.

Da de interviewede børn fra 7. klasse skal fortælle om deres holdning til projektet, siger drengen: "Nu står man ikke ligefrem i 7. klasse i frikvarteret og tænker: Wauw, vi skal lave sanglege [...] Jeg tror, at drengene hellere vil spille noget fodbold, eller noget andet... poker [...] Det er ikke ligefrem det sjoveste, men lidt sjovt er det da [...] Vi har jo også selv leget sanglege da vi var mindre [...] Det ville da være fedt nok. Så slipper man også for at være i skole". Pigen er umiddelbart mere positiv: "Jeg synes faktisk at det er meget hyggeligt – sådan ret sjov [...] Vi sidder nogle gange og synger dem, men det er mest fordi vi har fået dem på hjernen". Til gengæld ser drengen et positivt aspekt ved samspillet med de mindre børn: "Man lærer de små børn bedre at kende – på deres niveau. Så man godt kan forstå hvad de griner af, selv om man nogle gange synes at det er piv-åndssvagt [...] De ser ud som om de synes det er sjovt". Han formulerer sig yderligere om at lære noget om at lære fra sig: "De små klasser kan lære det videre til nye små klasser – og vi kan hjælpe dem i gang med det [...] Og det der med at være god ved dem – de ser sådan op til os på en eller anden måde".

I modsætning til de andre børn forpligtede eleverne i 7. klasse sig til at deltage i opvisningen på Torvedagen (med en anden skolefridag i stedet). Den interviewede pige fra 7. klasse fortæller, at hun var med sidste år, og at "det var rigtig hyggeligt". Drengen tilføjer, at "man kommer ud og er sammen med nogle man kender". Han er dog lidt beklemmt ved at skulle synge og danse for alle andre på dagen: "det er ikke lige det fedeste". De tror, at de voksne bliver overraskede over sanglegene, og at man nok kan se at både de yngre og de ældre lærer noget af hinanden. Drengen siger: "Det er fælles" og pigen tilføjer: "Man hjælper hinanden i den situation".

De interviewede børn fra 3. klasse tror ikke selv, at de kan huske alle sanglegene om et år, medmindre at de stadig får en eller anden form for træning: "Hvis ikke man bruger det, så glemmer man det". Og det ser de ikke som et problem: "Nej – så sjovt er det heller ikke". På samme måde mener den interviewede dreng fra 7. klasse at "man glemmer at holde det ved lige", mens pigen fra samme klasse er mere optimistisk: "Jeg tror stadig vi kan dem om et år".

Hvad enten sanglegene forbliver i børnenes hverdag og hukommelse eller ej, er det tydeligt, at de er meget interesserede i aktiviteter, som ikke lige er skolens skemalagte fag. De har således flere ønsker og forslag til andre projekter de godt kunne tænke sig at deltage i, fx rollespil, historieskrivningskonkurrencer, computerspil, noget om stjernerne, boldspil, fitness, sport og udeaktiviteter.

Forældrenes interesse i og oplevelser med sanglegeprojektet

Nogle af de frivillige har en formodning om, at børnene bringer det med hjem til forældrene: "Man kan håbe på at forældrene tager det op". Ingen af de interviewede børn fortæller dog om en særlig interesse fra forældrenes side, blot at deres forældre "synes at det er en god ide".

Lærerne fortæller om en generelt positiv feedback fra forældrene, og pædagogen siger at nogle har været "helt betagede". Særligt webloggen synes at have været en god formidlingskanal til forældrene. De mange billeder fra børnenes træning i Måløv Hallen har givetvis været et trækplaster.

Desuden har biblioteket modtaget en mail tilsendt fra en forælder som skriver: "Som forælder til en dreng på snart 5 år, synes jeg det er en fantastisk ide at lære vores børn om de gamle sanglege. Med al den dokumentation, planer m.m. der efterhånden skal laves i institutionerne, er det skønt at se, at barnet ikke er blevet smidt ud med badevandet. Hermed mener jeg, at det er godt at der holdes fast i nogle kulturelle traditioner, og at ikke alle aktiviteter handler om noget nyt og noget der svarer til børns forventning om action og dyrt legetøj. Min søn sidder ofte og skråler 'Den rige fugl' ved bordet og på cyklen. Tak for at I lærer mit barn nogle af de fælleslege, som der ikke er mulighed for at lære i en familie på fire".

Arrangørernes perspektiver for sanglegeprojektet

Folkemindeforsker Lene Halskov udtrykker nysgerrighed efter at vide hvilken betydning sanglegene kan få og hvad projektet har udviklet sig til om et år og på endnu længere sigt. Hun synes selv, at hun har lært meget af projektet, der har et omfang, som hun ikke tidligere har været involveret i. Deltagelsen har styrket lysten til at tilbyde undervisning på seminarerne, da hun føler, at tiden er moden til det. Hun mener ikke, at sanglegene bare lever automatisk fra nu af, men at man er nødt til at værne om det, og hun finder det oplagt, at de frivillige går videre med det.

Lis Annette Tovgaard fra Handel og Håndværk tror på, at der er en fremtid for projektet. Som forklaring fortæller hun: "Nogle af vores projekter, fx tøjet fra Middelalderdagen, får et langt liv i alle mulige forskellige sammenhænge. Der er kommet meget ud af det, som vi har fundet på igennem tiden. Så i en eller anden form kan jeg sagtens forestille mig at sanglegeprojektet lever om 4 år". Hun er optimistisk med hensyn til, om børnene vil kunne huske sanglegene og siger: "Min far på over 80 sagde, at sanglege kun var for tøser – men han kan alligevel selv huske adskillige af dem".

Annette Tejnø fra biblioteket tror også på at børnene vil fortsætte med sanglegene – "i hvert fald de små". Hun håber, at de frivillige vil fortsætte et samarbejde med skolerne og institutionerne, og at sanglegeprojektet vil brede sig som ringe i vandet. Men hun mener, at bibliotekets med opvisningen på Torvedagen slutter den meget aktive indsats: "Der er hele tiden idéudveksling, og der er hele tiden noget på tegnebrættet. Derfor er man også nødt til at afslutte projekterne for at komme i gang med noget nyt".

Projektet *har* spredt sig ud over det oprindeligt planlagte, og biblioteket følger indtil videre de forskellige nye tiltag som koordinerende instans. Frivillige har allerede sat gang i sanglege ved "Børn og Unges sommersammenkomst" i Ballerup Kommune, og det er desuden planlagt, at de deltager med sanglege i Boligforeningen Eskebjerggårds årlige arrangement 'Funny days' i juli 2007, i et stort fællesarrangement for alle børn, forældre og ansatte i alle fritidsordningerne i Måløv i august 2007, i Ballerup Musikfestival i august 2007, hvor eleverne fra 7. klasse også er med, samt i Ballerup Børnefestival i maj 2008. Desuden indgår de frivillige fremover også i Ballerup Egnsmuseums tilbud til skoleklasser om at komme og opleve, hvordan det var at gå i skole i gamle dage. Endelig tyder interessen på, at det fastsatte evalueringsmøde på biblioteket i september udmunder i en beslutning om at tilbyde kommunens plejehjem besøg af frivillige med grupper af børn, der vil lege sanglege.

De frivilliges perspektiver for sanglegeprojektet

Den interviewede pædagog fortæller, at de i hendes institution helt sikkert vil holde sanglegene ved lige: "Vi brænder for det og vil komme til at bruge dem fast fremover". Hun kunne godt tænke sig indimellem at få dem genopfrisket sammen med de andre institutioner og har da også indtryk af, at der fra arrangørernes side vil blive fulgt op på den mulighed.

Læreren i 7. klasse er også meget optimistisk med hensyn til at børnene tager sanglegene til sig: "Jeg tror, at de kan huske dem om 10 år", og mener at "børnene selv vil køre det videre [...] hvis de får lidt hjælp [...] af både lærerne og de større elever, gerne også af deres bedsteforældre". Også med hensyn til udspring af projektet og nye deltagere ser hun muligheder: "Man kunne godt forestille sig at det griber om sig, breder sig som ringe i vandet til andre institutioner og skoler [...] Politikerne ønsker Ballerup som Danmarks sundeste by i 2010 – sanglege er oplagt".

På den ene side er lærerne i 1. klasse bekymrede for at interessen for sanglegene dør ud: "Jeg tror tiden er løbet fra det – desværre. De har så mange andre muligheder og så meget andet de skal lære i dag". Det gør dog ikke oplevelsen nu mindre værdifuld: "Samværet, stemningen omkring det og nærværet tæller alligevel". Og på den anden side har de adskillige engagerede forslag til, hvordan skolen kan fastholde sanglegene i børnenes liv. De fremhæver det ansvar eleverne i 7. klasse har forpligtet sig til i forhold til at lege med de små, men er i tvivl om, hvorvidt de er for "optaget af deres egne navler" til at huske på det. Selv har de umiddelbart tænkt sig, at bruge det som et indslag i sommerfesten, men nævner også flere andre muligheder med nye sanglegetraditioner, fx på skolens 'Store Legedag'. De udtrykker i den forbindelse samtidig interesse for en årlig instruktionsopfølgning med de frivillige.

At de frivillige også selv er interesserede i at fortsætte arrangementet er tydeligt: "Jeg forventer, at vi på sigt er en gruppe bedsteforældre, som kan træde til og give tid og rum i institutionerne til at børn kan lege sanglege – også i de andre bydele og udenfor Ballerups grænser", siger en af de frivillige og fortsætter: "Jeg håber, at netværket lever videre og at pædagogerne vil give plads til det tilbud. Børnene kan det kun om 4 år hvis vi holder det ved lige – de lærer så meget nyt hele tiden".

To af de frivillige nævner også personlige fremtidsplaner med sanglegene. Den ene fortæller, at hun bor i et bofællesskab og siger: "Det er ikke umuligt, at jeg selv vil tage det op der... I hvert fald et par gange om året". Den anden fortæller, at de i hendes familie altid danser ved sammenkomster, og "nu er der så nogle nye at benytte".

Både pædagogen og klasselærerne giver udtryk for stor lyst til også for fremtiden at deltage i biblioteksgenererede kulturprojekter. Og også de frivillige fra bedsteforældregenerationen udtrykker, at de kunne have lyst til at deltage i andet og kommer selv med flere ideer, alle rettet mod børn, fx: "Noget som er lidt mere drenget, for også at få dem med [...] værkstedsleg med børnene", "at køre med børnene i skoven – noget friluftsliv", "formidling af klassisk musik til børnene".

Biblioteket og kulturens betydning for Måløv

Biblioteket

"Jeg tror, at vi er byens samlingspunkt. Vi kører mere udadvendt end mange andre biblioteker. Et bibliotek er ikke bare støvede bøger", fortælle Annette Tejnø. Hun tror, at der i byen efterhånden er en forventning om at biblioteket står for en række forskellige kulturelle tiltag. Hun påpeger dog samtidig, at selv om biblioteket er "den faste base", så kan mange af aktiviteterne ikke gennemføres uden opbakning. "Arrangementerne er efterhånden blevet så store, at vi slet ikke kan gøre det uden mange frivillige. Vi er jo kun 7 ansatte". Også støtten fra bibliotekets Brugerråd og samarbejdet med Handel og Håndværk og særligt Lis Annette Tovgaard fremhæves: "Hun er tusindkunster og har en masse gode kontakter, en masse goodwill".

I samtaler om Måløv Biblioteks betydning for byen, kommer flere af de interviewede ind på den mobilisering og støtte borgerne udviste, da biblioteket senest var lukningstruet. Biblioteket beskrives blandt andet som "byens brønd", "byens livsnerve", "uhyre vigtigt" og "uundværligt". På forskellige måder opsummerer flere det som at uden biblioteket, var der ikke noget Måløv.

"Måløv Bibliotek kan se sig selv ind i mange sammenhænge, de lukker sig ikke om sig selv, men bliver en helhed for byen", siger kulturkoordinator Annette W. Godt. Lis Annette Tovgaard fra Handel og Håndværk forklarer ligeledes, at der fra biblioteket i Måløv foregår rigtig mange ting, som ikke normalt er relateret til et bibliotek: "Biblioteker kan normalt ikke tage sig af ret meget – men Måløv Bibliotek kan". Pædagogen siger: "Vi har det så godt med biblioteket. Fordi de er som de er. Vi føler, at vi er velkomne. Jeg føler, at jeg er del af det. Jeg synes, at jeg kender dem og selvfølgelig skal vi bakke op om deres tiltag, når vi har sådan et skønt bibliotek". En af de frivillige påpeger, at biblioteket er kendt af alle, blandt andet som et sted, hvor man altid kan komme med en god ide: "Det er dem der samler trådene og skaber rammene". En anden frivillig fremhæver bibliotekets dynamiske sammensætning og tilføjer: "De er jo *helt* fantastiske". Hun mener, at bibliotekspersonalet en gang imellem burde "trækkes frem, når der uddeles priser i kommunen". Også børnene i 7. klasse har en holdning til biblioteket, der handler om mere end muligheden for at låne bøger og benytte sig af internettet. Den interviewede pige fortæller: "Det er jo faktisk vores centrum [...] Det er der man har tilholdssted, det er der man mødes".

Både Annette W. Godt og Lis Annette Tovgaard fortæller desuden, at folk er nysgerrige efter at høre om sanglegeprojektet, når de deltager i møder ude i kommunen. De mener at biblioteket har et virkelig godt image, og at andre inspireres af de mange forskellige tiltag.

Kulturen

"Vi lever fantastisk lykkeligt herude – og det tror jeg altså er, fordi vi kommer hinanden så meget ved", siger Lis Annette Tovgaard. Hun forklarer videre: "For nogle mennesker er det ligegyldigt hvor de bor, men for de fleste i Måløv er rødderne vigtige – at man føler sig tryk, at der er nogen som kommer én ved, som hilser... de nære ting [...] Folk er glade for og stolte af det vi kan i Måløv – derfor er det meget nemmere at lave projekter i Måløv end andre steder [...] Med sådan noget som sanglegeprojektet, opstår der *så* mange sidegevinster [...] Man har nikked til hinanden 3 gange i en kø, og så pludselig danser man sammen – når man kommer hjem, er man næsten kommet i familie".

Annette W. Godt mener, at "projekter hvor man involverer lokalborgere betyder, at de ikke bare er modtagere, men medskabere af kultur". Samtalerne med arrangører, frivillige og børn giver da også et entydigt indtryk af at folk i Måløv er glade for deres by, og at en væsentlig grund er de ting, som skabes i fællesskab. "Måløv er sådan en by, hvor lokalsamfundet gør et enormt stykke arbejde, og hvor det er nemt at få folk med", siger læreren i 7. klasse.

Måløv har en lang tradition for at afholde Torvedag. Men dette arrangement er blot et af mange andre kulturelle tiltag. Annette W. Godt forklarer det med, at man i en lille by som Måløv godt ved, at man ikke er København, så hvis man ønsker et kulturliv i byen, er man nødt til at skabe det selv. Lærerne i 1. klasse er inde på det samme, når de beskriver biblioteket, Handel og Håndværk og andre igangsætteres funktion: "Hvis de ikke gør det, så sker der ikke en skid". De er opmærksomme på, at ikke alle deltager i Torvedagen og andre former for arrangementer – at det ikke er alle, der har lysten eller muligheden. De kommer fx ikke selv til Torvedagen. Men dagen anser de alligevel for vigtig: "det er en tradition" og "der er børn som altid er der, og børn som aldrig er der. For dem som deltager i sanglegeprojektet, er det endnu en perle på en snor". Læreren i 7. klasse supplerer: "Der er ingen tvivl om, at alle elever, som deltager på torvedagen den 9. juni, vil opleve et fællesskab i Måløv". Børnene bekræfter også selv glæden ved de forskellige kulturelle projekter i byen: "Det samler befolkningen" (Dreng i 7. klasse) og "det styrker sammenholdet [...] især fordi vi er sådan en lille by" (Pige i 7. klasse).

Konklusion

Alle arrangørernes oprindelige målbare hensigter med sanglegeprojektet er nået. Vanskeligere er det at udtale sig om forhåbningerne til at projektet ville styrke børnenes sprog og bidrage til integration gennem udveksling af sanglege med borgere af anden etnisk baggrund end dansk. Ingen af delene har været fremtrædende i samtalerne med de involverede.

Den overvældende deltagelse og begejstring er derimod klar. Langt flere børn og frivillige end forventet har været med, og alle har både under træningen/opvisningen og i samtalerne formidlet stor tilfredshed. For børnene udtrykkes det dog primært som her og nu oplevelser af positiv karakter og ikke som noget de ser sig selv i på længere sigt. De voksne er mere refleksive omkring kvaliteterne ved sanglegene og optimistiske med hensyn til en fremtid for projektet. Og det gælder både med hensyn til deres egen, børnenes og nye menneskers deltagelse.

At projektet får en levetid ud over den oprindelige periode står allerede nu fast – sandsynligvis både i noget der ligner den nuværende form og i helt nye konstellationer. I den proces har man endnu til gode at konstatere, om webloggen og især DVD'en vil spille en rolle som værktøj til formidling, inspiration, undervisning og læring.

Når arrangørerne og de frivillige peger på, hvad der skal til, for at et projekt som dette lader sig gøre, kan deres bud i udgangspunktet sammenfattes til:

- Idémagere og igangsættere, som også for en tid er villige til at fungere som tovholdere
- Deltagere
- Finansiering
- Fysiske rammer

Sanglegeprojektet er forbundet med en række udgifter, i forbindelse med særlig professionalisme og formidling. Uden økonomisk støtte kunne projektet givetvis være gennemført i en langt mindre målestok, men der ville ikke have været mulighed for fx undervisning ved folkemindeforskeren og et videre formidlende forløb i form af DVD'en. De fysiske rammer er ikke altafgørende, da sanglege for så vidt kan gennemføres hvor som helst. Men det opfattes alligevel også som en stor fordel, at Måløv Hallen har lagt rum til den store flok af mennesker, som har øvet der.

Uden deltagere, intet projekt. Og alle er enige om, at der nødvendigvis må være ildsjæle som formidler og sår ideerne og til en begyndelse samler trådene: "Der er brug for en tovholder, som *vil* det her. Du skal have den type, som vil ud at snakke med mennesker", siger Annette W. Godt. Biblioteket med dets administrative apparat, kulturformidlende erfaring og personlige lokalkendskab, gør det indlysende som primus motor. "Det er det hårde benarbejde og den omhyggelige logistik, der gør, at det kan lade sig gøre – det får du ikke en frivillig til", siger Lis Annette Tovgaard. I midlertid er det ikke tanken med sanglegeprojektet, at det også på sigt skal trække arbejdskraft fra biblioteket.

Også derfor er de frivilliges fortsatte deltagelse vigtig. Hvis opgaverne forbundet med vedligeholdelse og videreudvikling af sanglegeprojektet hen ad vejen skal flyttes mere og mere fra arrangørerne til de frivilliges hænder, er det nødvendigt at være bevidst om, hvad der motiverer de frivillige, og hvad der kunne give dem lyst til et mere forpligtende samarbejde med biblioteket. De interviewede siger klart ja til muligheden for at fortsætte med sanglegene på den ene eller den anden måde, eller at deltage i andre biblioteksgenererede kulturprojekter, de måtte finde interessante. Og alle er enige om, at man bestemt ikke skal have noget for engagementet i materiel forstand. Hvad der er væsentligt for lysten er derimod:

- God planlægning og informationslogistik

At biblioteket er med betragtes af mange som et kvalitetsstempel: "Hver gang man kan komme med i et projekt hvor biblioteket er med, så siger jeg ja [...] fordi de har tid til at gøre et godt forarbejde [...] Og når man så får projektbeskrivelsen, så bliver man bekræftet i, at der er substans i det [...] Der er tænkt på det hele. Alt er tilrettelagt [...] vi skal bare møde op – det er faktisk utrolig vigtigt", siger en lærer i 1. klasse. Og pædagogen supplerer: "De har været *så* velforberedte, hjælpsomme og engagerede" [...] Der har været en fantastisk planlægning".

- Ejerskab over organisationen, ejerskab over projektet

"Jeg tror, det er vigtigt for dem, at de føler, at biblioteket er *deres* sted", siger Annette Tejnø. Det mangeårige personlige kendskab mellem de frivillige og arrangørerne fremhæves da også af begge parter som meget vigtigt. Fra de frivilliges side drejer det sig også om muligheden for aktiv medindflydelse på de projekter, man deltager i: "Når de frivillige siger: *Mit* projekt, så ved man, at det er godt, som Lis Annette Tovgaard udtrykker det.

- Interesse i projektet, hygge, sjov, samt gode og lærerige oplevelser

Det er af stor betydning, at man får noget ud af det frivillige engagement, hvad det så end er, som giver det mening. For de involverede i sanglegeprojektet handler det ikke om socialt samvær, men det er en god sidegevinst. Af betydning nævnes snarere en personlig og faglig interesse i projektet, et ønske om at mindes, at (gen)lære og videregive, at kunne se sig selv i projektet som del af noget større, en forestilling om at kunne bidrage positivt og i fællesskab at kunne ændre.

- Entusiastisk, varm, anerkendende atmosfære – At der er brug for én

Arrangørerne er nødt til at skabe en rar ramme om projektet. Og de frivillige skal have noget at lave. Det nytter ikke at lade folk møde op uden på forhånd, at have definerede mulige opgaver til dem. Det er vigtigt, at de kan 'pege' på deres eget specifikke bidrag. Desuden skal du "føle dig velkommen [...] De frivillige er de sidste man må træde på. Frivillige er *ikke* amatører", siger Lis Annette Tovgaard. Betydningen af Hanne Rybergs gentagende udtryk for taknemmelighed over de frivilliges indsats fremhæves også. Det indebærer desuden en lydighed overfor de frivilliges behov. Fx for fleksibilitet – at kunne sige nej, når der ikke er tid til engagementet. "De har lyttet når vi har sagt: Nu kan børnene ikke mere", som pædagogen siger.

Også underviseren får lovord med på vejen: "Lene Halsskov har været smadder inspirerende. En ildsjæl – og det smitter af på os andre, og også på børnene", siger læreren i 7. klasse. "Instruktøren er meget vigtig – hun har været alle tiders, en meget givende person, charmerende [...] Hende gad jeg godt være noget mere sammen med", supplerer læreren i 1. klasse.

- Undervisning og mindre erkendtligheder

Enkelte bemærker, at det har været dejligt, at der er blevet serveret vand, æbler og brød. Af langt større betydning er imidlertid den undervisning de har modtaget: "Undervisningen har været god. Vi havde ikke kunnet gøre det uden en fælles instruktør", siger en frivillig. En anden frivillig taler om, at en form for årligt stævne på sigt måske ville være en god ide: "hvor alle de frivillige mødtes med en dygtig instruktør og fik et pift og en sandwich".

Bilag I – Spørgeguide

Fokus I: Hvad har sanglegeprojektet betydet?

Hvad får børnene, de frivillige/pædagogerne/lærerne, forældrene, arrangørerne og byen ud af denne form for projekt? Hvilke behov imødekommes? Hvad opstår?

Fokus II: Hvad har sanglegeprojektet krævet?

Hvilke rammer er nødvendige, herunder økonomiske og menneskelige ressourcer? Hvordan indgås og videreudvikles partnerskaber? Hvordan engageres og fastholdes frivillige?

Fokus III: Hvad betyder biblioteket og kulturarrangementerne for byens borgere?

Arrangører:

- Hvordan hørte du første gang om projektet/hvad inspirerede til projektet?
- Hvad gav dig lyst til at deltage?
- Hvad forventede du at få ud af det?
- Kender du nogle af de andre arrangører/frivillige/børn?
- Er der noget du er blevet positivt/negativt overrasket af undervejs?
- Er projektet givtigt – for hvem og hvordan? Har den slags projekter en betydning for Måløv?
- Kan du se en fremtid for projektet? For hvem og på hvilken måde?
- (Organisering) Hvem og hvad forudsætter projektet? – Hvilken betydning spiller biblioteket, Handel & Håndværk, de frivillige, andre/andet (Weblog, Film)?
- Har du undervejs fået ideer til andre projekter?
- (Personligt) Hvad skal der til for at du deltager i lignende projekter en anden gang?
- Hvad gør I for at fastholde de frivillige/få nye frivillige/ressourcenetværk/partnerskaber en anden gang?
- Har du undervejs fået ideer til andre projekter?

Børn:

- Hvorfor er du med i sanglegeprojektet?
- Hvad kan det bruges til?
- Er der gode/dårlige ting ved sanglegeprojektet?
- Er der noget som skulle have været anderledes?
- Er der noget som har overrasket dig?
- Har du lært noget nyt? Også andet end sang og dans?
- Vil du blive ved med at lege disse sanglege?
- Hvilket forhold har du til biblioteket?
- Er der andre ting du godt kunne tænke dig at lære/deltage i?

Frivillige:

- Hvordan hørte du første gang om projektet?
- Hvad gav dig lyst til at deltage?
- Hvad forventede du at få ud af det?
- Kendte du nogle af de andre frivillige/arrangører/børn i projektet?
- Er der noget du er blevet positivt/negativt overrasket af undervejs?
- Er projektet givtigt – for hvem og hvordan? Har den slags projekter en betydning for Måløv?
- Kan du se en fremtid for projektet? For hvem og på hvilken måde?
- (Organisering) Hvem og hvad forudsætter projektet? – Hvilken betydning spiller biblioteket, Handel & Håndværk, de frivillige, andre/andet (Weblog, Film)?
- (Personligt) Hvad skal der til for at du fortsætter som frivillig/deltager som frivillig en anden gang?
- Har du forslag til andre projekter?